

Sygn. akt I ACa 208/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski (spr.)
Sędziowie	:	SA Małgorzata Dołęgowska SO del. Dariusz Małkiński
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. S.**

przeciwko **(...) Spółce z o.o. w B. i Politechnice B. w B.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda i pozwanej (...) Spółki z o.o. w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 31 grudnia 2014 r. sygn. akt VII GC 105/14

I. oddala obie apelacje;

II. zasądza od pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. na rzecz powoda kwotę 6.405,20 (sześć tysięcy czterysta pięć 20/100) złotych tytułem zwrotu części kosztów procesu za II instancję.

UZASADNIENIE

Powód P. S. domagał się zasądzenia od pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. oraz pozwanej Politechniki B. w B. solidarnie na swoją rzecz kwoty 483.283,60 złotych z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu. Wskazał, że nie otrzymał żadnego wynagrodzenia za wykonane przez niego i przyjęte przez generalnego wykonawcę pozwaną (...) Spółkę z o.o. i przez inwestora pozwaną Politechnikę B. roboty elektryczne w budynku Wydziału Mechanicznego i w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B..

W odpowiedzi na pozew pozwana Politechnika B. w B. wnosila o oddalenie powództwa w całości na koszt powoda. Przyznała, że zawarła z pozwaną (...) Spółką z o.o. jako generalnym wykonawcą umowę dotyczącą przebudowy części budynku wydziału mechanicznego oraz umowę dotyczącą rozbudowy i przebudowy budynku wydziału elektrycznego,

a w obu umowach przewidziano możliwość zatrudnienia podwykonawców pod warunkiem zgłoszenia ich w trakcie realizacji zamówień, ale powód nie został zgłoszony jako podwykonawca pozwanej (...) Spółki z o.o. Podnosiła, że o udziale powoda w realizowanym przedsięwzięciu dowiedziała się dopiero w dniu 4 marca 2014 roku, a więc już po zakończeniu robót, wcześniej nie wiedziała o tym i nie знаła umowy łączącej generalnego wykonawcę z powodem, nigdy nie przedstawiono jej umowy łączącej generalnego wykonawcę z powodem w zakresie prac w budynku wydziału elektrycznego. Po uzyskaniu informacji o udziale powoda w realizowanym przedsięwzięciu Politechnika B. zażądała wyjaśnień od pozwanej (...) Spółki z o.o., która oświadczyła, że zgodnie z łączącą ją z powodem umową wynagrodzenie powoda za prace wykonane w budynku wydziału mechanicznego wynosi 166.050,00 złotych brutto, ale nie jest ono jeszcze wymagalne, z kolei prace w budynku wydziału elektrycznego nie zostały jeszcze zakończone. Z ostrożności procesowej podniosła zarzut spełnienia świadczenia, wskazując, że po otrzymaniu dwóch wezwań do zapłaty wynagrodzenia za prace wykonane w budynkach wydziału mechanicznego i wydziału elektrycznego, w dniu 15 kwietnia 2014 roku złożyła na rachunek depozytowy Sądu Rejonowego w Białymstoku kwotę odpowiadającą roszczeniu powoda.

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) Spółka z o.o. w B. domagała się oddalenia powództwa ponad kwotę 56.996,21 złotych i zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu. Przyznała, że zawarła z Politechniką B. jako inwestorem umowy o roboty budowlane, a w zakresie prac elektrycznych korzystała z usług powoda jako podwykonawcy. Wskazała przy tym, że za prace w budynku wydziału mechanicznego powód miał otrzymać wynagrodzenie w kwocie 160.050,00 złotych brutto, zaś zgodnie z ustną umową za prace w budynku wydziału elektrycznego powód miał otrzymać wynagrodzenie w kwocie 120.000,00 złotych brutto. Powód zlecone mu prace wykonał z opóźnieniem i dlatego inwestor nałożył na generalnego wykonawcę kary umowne, a pozwana (...) Spółka z o.o. potrąciła te kary umowne z należnego powodowi wynagrodzenia. W wyniku dokonanego potrącenia do zapłaty na rzecz powoda pozostała kwota 56.996,21 złotych.

Wyrokiem z dnia 31 grudnia 2014 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. na rzecz powoda kwotę 390.032,45 złotych z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od dnia 16 kwietnia 2014 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie w stosunku do tej pozwanej, zasądził od pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. na rzecz powoda kwotę 8.330,20 złotych tytułem zwrotu części kosztów postępowania, oddalił powództwo w stosunku do Politechniki B. w B., nakazał pobrać od pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 15.232 złote tytułem brakującej opłaty sądowej, nakazał zwrócić ze Skarbu Państwa na rzecz powoda kwotę 167 złotych tytułem niewykorzystanej części zaliczki uiszczonej przez niego na poczet wydatków sądowych, zasądził od powoda na rzecz pozwanej Politechniki B. w B. kwotę 7.217 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy za podstawę rozstrzygnięcia przyjął następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 28 sierpnia 2013 roku Politechnika B. jako inwestor zawarła z (...) Spółką z o.o. jako generalnym wykonawcą umowę na wykonanie zadania polegającego na przebudowie części budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. – pomieszczenia oznaczone numerami 503, 504, (...), 418, 430, 522. Objęte umową prace miały zostać wykonane w terminie 90 dni od chwili jej zawarcia. Za wykonanie przedmiotu umowy wykonawca miał otrzymać wynagrodzenie ryczałtowe wynikające z oferty w wysokości 673.916,24 złotych netto plus podatek VAT. W § 8 umowy przewidziano, że jej przedmiot może być realizowany przy udziale podwykonawców, przy czym generalny wykonawca każdorazowo musiał uzyskać zgodę inwestora na zawarcie umowy z podwykonawcą i obowiązany był przedstawić inwestorowi umowę zawartą z podwykonawcą. Umowa przewidywała także możliwość naliczania kar umownych w przypadku nieterminowego oddania przedmiotu umowy w wysokości 0,5% wynagrodzenia brutto, a także za nieterminowe usunięcie wad stwierdzonych w okresie gwarancji w wysokości 0,1% wynagrodzenia brutto. Integralną częścią umowy był kosztorys ofertowy. Aneksiem z dnia 20 listopada 2013 roku z przedmiotu tej umowy wyłączono prace w pomieszczeniu numer 522.

W dniu 11 października 2013 roku Politechnika B. jako inwestor zawarła z (...) Spółką z o.o. jako generalnym wykonawcą umowę na wykonanie zadania polegającego na przebudowie i rozbudowie budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń biblioteki na pomieszczenia laboratoryjne

i dydaktyczne. Objęte umową prace miały zakończyć się w dniu 31 grudnia 2013 roku, a wynagrodzenie za nie miało wynieść 563.982,16 złotych netto plus podatek VAT i miało ono charakter ryczałtowy. Podobnie jak w umowie z dnia 28 sierpnia 2013 roku, postanowienia § 8 umowy z dnia 11 października 2013 roku dotyczyły zatrudniania podwykonawców, przy czym postanowienia te poprzez zapis „nie dotyczy” nie zostały objęte treścią zobowiązania. W umowie przewidziano możliwość naliczania kar umownych z przyczyn i w wysokościach tożsamy jak w kontrakcie z dnia 28 sierpnia 2013 roku. Integralną częścią umowy był także kosztorys ofertowy. W dniu 20 grudnia 2013 roku strony podpisały aneks do umowy, w którym między innymi przedłużono termin jej realizacji do dnia 15 stycznia 2014 roku.

Powód nie został formalnie zgłoszony inwestorowi jako uczestnik procesu inwestycyjnego. Był on jednak zaangażowany w ten proces jeszcze przed podpisaniem umów przez Politechnikę (...) Spółkę z o.o. Powód bowiem na zapytania kierowane do niego przez ustanowionego przez (...) Spółkę z o.o. kierownika budowy A. B. sporządził kosztorysy ofertowe dotyczące prac elektrycznych i teletechnicznych na Wydziałach Mechanicznym i Elektrycznym Politechniki B.. Kosztorysy te powód wysłał do A. B. w sierpniu i we wrześniu 2013 roku. Sporządzone przez powoda kosztorysy zostały przedłożone przez (...) Spółkę z o.o. w przetargu ogłoszonym przez Politechnikę B.. W kosztorysach tych prace na wydziale mechanicznym (bez pomieszczenia numer 522) zostały wycenione na kwotę 273.520,54 złotych, zaś prace na wydziale elektrycznym powód oszacował na kwotę 209.761,83 złotych.

W dniu 6 września 2013 roku (...) Spółka z o.o. i powód zawarli pisemną umowę, w której generalny wykonawca zlecił powodowi wykonanie prac elektrycznych na Wydziale Mechanicznym Politechniki B.. Roboty miały zostać wykonane do dnia 30 listopada 2013 roku. W § 3 umowy wpisano odręcznie, że wynagrodzenie za te prace ma wynieść 166.050,00 złotych brutto. W § 11 umowy przewidziano kary umowne za nieterminowe oddanie przedmiotu umowy oraz za nieterminowe usunięcie wad. W umowie zapisano też, że integralną jej częścią jest kosztorys ofertowy.

Na podstawie ustnej umowy z (...) Spółką z o.o. powód wykonał także prace elektryczne na Wydziale Elektrycznym Politechniki B..

W dzienniku budowy zapisano, że prace na wydziale mechanicznym rozpoczęły się w dniu 4 września 2013 roku, a zakończyły się w dniu 3 stycznia 2014 roku. Końcowy protokół odbioru tych prac został podpisany przez inwestora i generalnego wykonawcę w dniu 24 stycznia 2014 roku. Z kolei w dzienniku budowy dotyczącym wydziału elektrycznego zapisano, że prace rozpoczęto w dniu 17 października 2013 roku, a zakończono w dniu 3 marca 2014 roku. Końcowy protokół odbioru robót inwestor i generalny wykonawca podpisali w dniu 27 marca 2014 roku. Roboty zostały odebrane, przy czym w końcowym protokole odbioru robót wskazano usterki i wady, które winny być przez wykonawcę usunięte do dnia 18 kwietnia 2014 roku. W dniu 24 kwietnia 2014 roku zgłoszono inwestorowi zakończenie usuwania wad i usterek, a w protokole z dnia 29 kwietnia 2014 roku inwestor potwierdził ich usunięcie.

Pomimo wykonania prac, powód nie otrzymał od (...) Spółki z o.o. umówionej zapłaty. Pismem z dnia 3 marca 2014 roku powód poinformował Politechnikę B., że nie otrzymał wynagrodzenia za wykonane przez niego roboty i wnioskuje o wstrzymanie wypłaty części środków finansowych, które inwestor miał przekazać generalnemu wykonawcy z tytułu łączących ich umów. Pismo to Politechnika B. otrzymała w dniu 4 marca 2014 roku, a po zapoznaniu się z jego treścią zażądała od (...) Spółki z o.o. wyjaśnień. W odpowiedzi uzyskała informację, że żądanie przez powoda wypłaty wynagrodzenia jest nieuzasadnione. (...) Spółka z o.o. przyznała, że powód wykonywał prace elektryczne, ale należne mu z tego tytułu wynagrodzenie wynosi 166.050,00 złotych brutto, przy czym nie jest ono wymagalne, bowiem podwykonawca nie zgłosił generalnemu wykonawcy gotowości przekazania tych prac i nie przystąpił do końcowego protokołu odbioru robót. (...) Spółka z o.o. wskazywała także, że prace na wydziale elektrycznym nie zostały jeszcze wykonane.

W dniu 8 kwietnia 2014 roku powód wezwał Politechnikę B. do zapłaty dochodzonej pozewem kwoty tytułem wynagrodzenia za prace wykonane przez niego na wydziale mechanicznym (273.521,77 złotych) i na wydziale elektrycznym (209.761,83 złotych). Z kolei w dniu 3 kwietnia 2014 roku (...) Spółka z o.o. wezwała Politechnikę B. do zapłaty wynagrodzenia w wysokości 511.052,21 złotych. Z uwagi na spór co do osoby wierzyciela Politechnika B.

w dniu 15 kwietnia 2014 roku złożyła na rachunek depozytowy Sądu Rejonowego w Białymstoku kwotę 273.521,77 złotych, a w dniu 23 kwietnia 2014 roku kwotę 209.761,83 złotych.

W marcu i kwietniu 2014 roku Politechnika B. wystawiła (...) Spółce z o.o. noty obciążeniowe, którymi nałożyła na nią kary umowne za niedotrzymanie terminu wykonania prac na wydziale mechanicznym w kwocie 131.242,36 złotych. Kwota ta została potrącona z należnością (...) Spółki z o.o. wynikającą z faktury VAT nr (...). Z kolei nałożone na (...) Spółkę z o.o. kary umowne za nieterminowe oddanie prac na wydziale elektrycznym wyniosły 90.180,75 złotych i zostały potrącone z wystawionej przez (...) Spółkę z o.o. faktury VAT nr (...). Nadto Politechnika B. obciążyła (...) Spółkę z o.o. karami umownymi za niedotrzymanie terminu usunięcia wad i usterek na wydziale elektrycznym w wysokości 7.630,68 złotych.

W dniu 11 czerwca 2014 roku (...) Spółka z o.o. złożyła oświadczenie o potrąceniu z wierzytelnością powoda w wysokości 120.000,00 złotych z tytułu wynagrodzenia za prace wykonane na wydziale elektrycznym swojej wierzytelności w wysokości 97.811,43 złotych z tytułu szkody spowodowanej nieterminowym wykonaniem przez powoda prac podwykonawczych. W tym samym dniu (...) Spółka z o.o. z wierzytelnością powoda w wysokości 166.050,00 złotych z tytułu wynagrodzenia za prace wykonane na wydziale mechanicznym potrąciła przysługujące jej wierzytelności z tytułu kar umownych za nieterminowe wykonanie umowy przez powoda w wysokości 31.549,50 złotych oraz z tytułu szkody spowodowanej nieterminowym wykonaniem umowy przez powoda w wysokości 99.692,86 złotych.

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazał, że przewidziana w art. 647¹ § 5 k.c. odpowiedzialność inwestora za zapłatę wynagrodzenia za roboty wykonane przez podwykonawcę uwarunkowana jest zawarciem umowy o podwykonawstwo w formie pisemnej, a także zgodą inwestora na zawarcie umowy o podwykonawstwo. Zgoda ta może przy tym zostać wyrażona w sposób bierny (tzw. akceptacja milcząca) - przy zastosowaniu fikcji prawnej z art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c., kiedy w terminie 14 dni od przedstawienia inwestorowi umowy lub jej projektu z częścią dokumentacji nie zgłosi on pisemnego sprzeciwu lub zastrzeżeń oraz w sposób czynny poprzez wyraźną akceptację, a także poprzez inne zachowanie, które w sposób dostateczny ujawnia jego wolę (art. 60 k.c.) - kiedy nie znajduje zastosowania fikcja prawna z art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c., lecz wystarczy, że inwestor z dowolnego źródła uzyska wiedzę o istotnych przedmiotowo postanowieniach umowy o podwykonawstwo, przy czym te istotne przedmiotowo postanowienia umowy o podwykonawstwo inwestor winien poznać przed zakończeniem robót przez podwykonawcę. Skoro bowiem inwestor może wyrazić zgodę na udział podwykonawcy w wykonaniu przedmiotu umowy także w sposób czynny, to musi znać warunki uczestnictwa podwykonawcy w inwestycji przed zakończeniem przez niego prac. Zgoda inwestora na udział podwykonawcy w wykonaniu przedmiotu umowy po zakończeniu robót przez podwykonawcę miałyby zupełnie iluzoryczny charakter.

Sąd I instancji zaznaczył, że skoro pozwana (...) Spółka z o.o. nie zawarła z powodem pisemnej umowy o podwykonawstwo robót na Wydziale Elektrycznym Politechniki B., to pozwana Politechnika B. nie ponosi odpowiedzialności za zapłatę powodowi wynagrodzenia za te prace.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwana Politechnika B. nie ponosi też odpowiedzialności za zapłatę powodowi wynagrodzenia za prace wykonane na Wydziale Mechanicznym Politechniki B., bowiem o ile pozwana (...) Spółka z o.o. zawarła z powodem pisemną umowę o podwykonawstwo tych robót, to Politechnika B. nie wyraziła zgody na zawarcie tej umowy.

Sąd I instancji podkreślił, że Politechnika B. powzięła wiedzę, iż powód był podwykonawcą prac elektrycznych na wydziale mechanicznym w dniu 4 marca 2014 roku, a prace na tym wydziale zakończyły się w dniu 3 stycznia 2014 roku. Dotycząca tych prac umowa pozwanej (...) Spółki z o.o. z powodem została przekazana inwestorowi w dniu 11 marca 2014 roku. Do marca 2014 roku inwestor nie miał wiedzy ani świadomości, że prace elektryczne generalny wykonawca wykonuje z pomocą podwykonawcy. Zastępca kanclerza przedstawiciela inwestora S. R. nie wiedział, iż powód pracuje jako podwykonawca. W. S. zeznał, że dowiedział się, iż powód wykonuje prace jako podwykonawca dopiero w czasie rozliczeń z generalnym wykonawcą, a uściślając te zdarzenia wskazał, że dowiedział się tego z pisma

powoda. Inspektor nadzoru inwestycyjnego J. G. także zeznał, że o roli powoda w inwestycji dowiedział się dopiero z jego pisma (pismo z dnia 3 marca 2014 roku). Świadek ten wskazał, iż widział powoda na budowie przed marcem 2014 roku, ale nie wiedział w jakim charakterze on pracuje. Kierownik robót z ramienia pozwanej (...) Spółki z o.o. A. B. przyznał, że powód nie był przedstawiany inwestorowi jako podwykonawca. Z kolei inspektor nadzoru z branży elektrycznej z ramienia Politechniki (...) wskazał, że znany był mu fakt, iż prace elektryczne wykonywał powód, widział on go na budowie, ale nie wiedział, że jest podwykonawcą, nigdy także nie widział umowy łączącej powoda z generalnym wykonawcą, powód nikomu nie przedstawił takiej umowy.

Skoro Politechnika B. dopiero w marcu 2014 roku uzyskała wiedzę o roli powoda w procesie inwestycyjnym, a prace na Wydziale Mechanicznym Politechniki B. zakończyły się w dniu 3 stycznia 2014 roku, to nie mogła wyrazić zgody na udział powoda w tych robotach.

W konsekwencji Sąd I instancji oddalił opierające się na art. 647¹ § 5 k.c. roszczenie powoda w stosunku do pozwanej Politechniki B..

Sąd Okręgowy uznał jednak, że na podstawie art. 647 k.c. pozwana (...) Spółka z o.o. odpowiada za zapłatę powodowi wynagrodzenia za wykonane przez niego roboty.

Sąd ten zaznaczył, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód podpisali umowę na wykonanie prac na Wydziale Mechanicznym Politechniki B., nie budziło też wątpliwości, że prace objęte tą umową zostały przez powoda wykonane w całości i przejęte przez inwestora. Natomiast sporna była wysokość ustalonego przez strony wynagrodzenia za te prace, bowiem pozwana (...) Spółka z o.o. stała na stanowisku, że wynagrodzenie to zgodnie z umownym zapisem winno wynosić 166.050,00 złotych brutto, z kolei powód wskazywał, że wynagrodzenie to winno być ustalane zgodnie z kosztorysem ofertowym.

Dysharmonię pomiędzy kwotą wynagrodzenia wskazaną w § 3 ust. 1 umowy, a kwotą wynagrodzenia wskazaną w kosztorysie ofertowym stanowiącym integralną część tej umowy Sąd I instancji rozstrzygnął na korzyść zapisu § 13 ust. 1 umowy odwołującego się do kosztorysu ofertowego. Sąd Okręgowy zwrócił przy tym uwagę, że § 3 ust. 1 umowy stanowi, iż „za wykonanie przedmiotu umowy Wykonawca otrzyma wynagrodzenie ryczałtowe wynikające z oferty w wysokości ...”. W ocenie Sądu treść tego zapisu świadczy o tym, że istniała korelacja między ofertą, a umówionym wynagrodzeniem, a potwierdzają to także e- maile oraz zeznania świadków Z. M. i A. B.. Świadczy o tym także, że podstawą wyceny prac elektrycznych tak powoda, jak i pozwanej (...) Spółki z o.o. były kosztorysy ofertowe, które jeszcze na etapie postępowania przetargowego, na zapytanie i prośbę przyszłego kierownika robót pozwanej (...) Spółki z o. o. A. B., sporządzał powód, zaś świadek A. B. podał, że kosztorysy branżowe sporządzali branżyści, a on sporządził kosztorys budowlany, zaś kosztorysy branżowe były przedkładane inwestorowi w postępowaniu przetargowym bez dodatkowych narzutów, co, w ocenie Sądu, jest przekonujące w świetle treści kosztorysu ofertowego na wydział elektryczny – nieznaczna różnica kwot (u powoda 209.761,83 złotych, u pozwanej (...) Spółki z o.o. 209.753,86 złotych) wynikała z różnicy w programach kosztorysowych i sposobu zaokrąglania groszowych końcówek.

Zdaniem Sądu istotne jest także to, że wynagrodzenie umowne było określone jako wynagrodzenie ryczałtowe. Przy wynagrodzeniu ryczałtowym ryzyko straty związanej z nieprzewidzianym wzrostem rozmiaru, czy też kosztów prac obciąża wykonawcę i aby zminimalizować to ryzyko, uwzględnić w cenie ryczałtowej wszystkie prace wymagane dla realizacji całości przedmiotu zamówienia wykonawca bada szczegółowo dokumentację projektową, specyfikację techniczną wykonania, przedmiary robót i sporządza kosztorys ofertowy, tak by wskazana przez niego kwota „sztywnego” i niezmiennego co do zasady wynagrodzenia, stanowiła wymierny ekwiwalent jego pracy. Na podstawie kosztorysu ofertowego wykonawca może szacować przyszłe wynagrodzenie.

Sąd Okręgowy wskazał również, że podana w umowie kwota 166.050,00 złotych odbiega znacząco od stawek wolnorynkowych, a skoro oferta pozwanej (...) Spółki z o.o. została wyłoniona w ogłoszonym przez inwestora przetargu jako najkorzystniejsza, to zaproponowana przez wykonawcę cena musiała przystawać do rynkowych realiów. W składanych w postępowaniach przetargowych propozycjach oferenci nie stosują znacznych narzutów w stosunku do

cen proponowanych im przez wykonawców poszczególnych branż, bowiem w przypadku zastosowania znacznych narzutów istnieje duże ryzyko przegrania procedury przetargowej - cena stanowi nadal kluczowy element, w oparciu o który wylania się wykonawców zleceń. Różnica pomiędzy wynagrodzeniem, które pozwana (...) Spółka z o.o. zaoferowała powodowi, a wynagrodzeniem wskazanym w kosztorysie ofertowym, który złożyła w postępowaniu przetargowym jest zaś rażąca, bowiem wynosi 107.471,77 złotych (273.521,77 - 166.050,00 złotych).

Sąd I instancji podkreślił też, że kosztorys ofertowy powoda zawiera zestawienie materiałów niezbędnych do wykonania prac elektrycznych na wydziale mechanicznym, a ze wskazanych w nim pozycji wynika, iż koszty materiałowe powoda wyniosły 138.676,65 złotych. Przy wynagrodzeniu ustalonym na kwotę 166.050,00 złotych nadwyżka wyniosłaby 27.373,35 złotych, a kwota ta nie wystarczylaby na pokrycie kosztów robocizny, powód nie zyskałby żadnego majątkowego przysporzenia. Zawarcie umowy na takich warunkach zakłócałoby zasadę ekwiwalentności świadczeń.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że powód od samego początku podważał treść § 3 ust. 1 umowy. Oświadczył, że nie podpisywał umowy z wynagrodzeniem w wysokości 166.050,00 złotych już w chwili, gdy w marcu 2014 roku inwestor przedstawił mu taki egzemplarz umowy. Powód nie miał swojego druku umowy. Wyjaśnił, iż egzemplarz umowy dotarł do niego drogą e-mailową we wrześniu lub październiku (e-mail z projektem umowy powód otrzymał od pozwanej (...) Spółki z o.o. w dniu 10 września 2013 roku). Powód wydrukował umowę i parafował, ale nie wypełnił jej w zakresie daty i kwoty wynagrodzenia. Powód wyjaśnił, że strony spotkały się w (...) w celu ustalenia wysokości wynagrodzenia, a spotkanie to odbyło się przed przystąpieniem przez powoda do prac. Wówczas strony nie uzupełniły umowy w zakresie daty i wynagrodzenia, ale ustaliły, iż wynagrodzenie powoda będzie wynikać z kosztorysów, jakie powód sporządzał dla pozwanej (...) Spółki z o.o. i które następnie przedstawiła ona w przetargu. Powód wyjaśnił, iż zabiegał o uzupełnienie umownych zapisów, ale do tego nie doszło. Było dla niego jednak oczywiste, że kwota wynagrodzenia za prace jest ustalona, bo została jednoznacznie wyliczona w kosztorysach ofertowych. Powód odniósł się także do spotkania na parkingu, na które wskazywał świadek K. K. i wyjaśnił, iż spotkanie takie odbyło się po tym, jak powód otrzymał egzemplarz umowy od inwestora, zaprzeczył także, by podpisywał jakąkolwiek umowę w obecności K. K..

Z kolei świadek G. K. wskazał, że od prezesa pozwanej (...) Spółki z o.o. P. C. dowiedział się, iż elektryk za roboty na wydziale elektrycznym miał otrzymać 160.000,00 złotych. Z zeznań tego świadka wynika też, że za roboty na wydziale mechanicznym P. C. zaproponował powodowi wynagrodzenie w kwocie 120.000,00 złotych, a powód przystał na tę propozycję. Wskazane przez G. K. kwoty wynagrodzeń dotyczyły innych wydziałów. Nie potrafił on także dokładnie określić daty spotkania, przy którym był obecny i w czasie którego strony miały ustalać warunki wynagrodzenia. Jeżeli jednak świadek wskazał, że był przy tej rozmowie z racji zainteresowania postępem robót elektrycznych, bowiem inwestor groził karami umownymi, a terminowe wykonanie robót było zagrożone, to spotkanie takie musiało być w czasie znacznego zaawansowania robót, a zatem w czasie, gdy były już uzgodnione warunki umowy. Także świadek K. K. miał problem z podaniem jakiego wydziału dotyczyła rozmowa, której był świadkiem, a wskazując na wynagrodzenie w wysokości 160.000,00 złotych i na wynagrodzenie w wysokości 120.000,00 złotych podał, iż wynagrodzenie powoda za roboty na dwóch wydziałach miało wynosić łącznie 250.000,00 złotych. Nie potrafił on także ściśle wskazać kiedy odbyły się rozmowy w kwestii wynagrodzenia. Świadkowie, ani strona pozwana nie wyjaśnili również w jaki sposób ustalono takie kwoty wynagrodzenia. Reprezentant pozwanej (...) Spółki z o.o. w ogóle kwestionował, by otrzymał kosztorysy do umowy. Nie wiedział, kto przygotował umowę, a także w jaki sposób rachowano wysokość podanego w niej wynagrodzenia, nie znał też wskaźników przyjmowanych do wyliczenia tego wynagrodzenia. Wskazał, że wcześniej nie spotykał się z powodem w (...), a umowę podpisał z nim na terenie Politechniki B.. Nie wyjaśnił przy tym, dlaczego powód znajdował się na placu budowy Politechniki B., skoro strony wcześniej nie podjęły żadnych rozmów i negocjacji.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że wynagrodzenie powoda za prace wykonane przez niego na wydziale mechanicznym winno być rachowane w oparciu o kosztorys ofertowy, do czego też wyraźnie odwołuje się § 3 ust. 1 umowy, a co dodatkowo sankcjonuje § 13 umowy ust. 1 umowy.

W ocenie Sądu argumenty te odnoszą się także do wynagrodzenia powoda za prace wykonane przez niego na wydziale elektrycznym. Na ten wydział powód również sporządził kosztorys ofertowy, z którego wynika, że koszty materiałowe wynoszą 151.121,00 złotych. Nie ma żadnych uzasadnionych i przekonujących argumentów, które mogłyby potwierdzić tezę reprezentanta pozwanej (...) Spółki z o.o. P. C., że wynagrodzenie w wysokości 120.000,00 złotych odpowiadało powodowi. Przy takim wynagrodzeniu powód musiałby ponieść dodatkowe koszty w celu wykonania kontraktu. Wynagrodzenie w wysokości 120.000,00 złotych nie rekompensowałoby poniesionych przez powoda kosztów. Racje prowadzenia działalności gospodarczej nie uzasadniają takiego zachowania powoda, a strony nie pozostają w stosunkach, które uzasadniałyby takie ustępstwa ze strony powoda na rzecz pozwanej (...) Spółki z o.o. Reprezentant pozwanej (...) Spółki z o.o. nie potrafił także wskazać, choć to on miał podać takie stawki wynagrodzenia, w jaki sposób wyliczał wysokość tego wynagrodzenia, jakie przyjmował kryteria i wskaźniki. Kwota 120.000,00 złotych pozostawała zatem należnością nieweryfikowalną.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy przyjął, że za prace wykonane na wydziale mechanicznym powodowi należy się wynagrodzenie w żądanej przez niego kwocie 273.521,77 złotych, a za prace wykonane na wydziale elektrycznym powodowi przysługuje wynagrodzenie w kwocie 209.761,83 złotych.

Sąd I instancji uznał jednak za zasadny w części podniesiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzut potrącenia dotyczący wydziału mechanicznego. Zaznaczył, że dokonane przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. w dniu 11 czerwca 2014 roku potrącenie dotyczyło wierzytelności ujętej w ramy kary umowne i wierzytelności odszkodowawczej z tytułu szkody, którą powód spowodował nieterminowym oddaniem prac. Potrącana wierzytelność zamknęła się jednak kwotą 131.242,36 złotych, a więc kwotą kary umownej, jaką Politechnika B. obciążyła pozwaną (...) Spółkę z o.o. z tytułu niedotrzymania końcowego terminu wykonania zleconych jej prac.

Wobec tego, że prace na wydziale mechanicznym powód winien zakończyć w dniu 30 listopada 2013 roku, a faktycznie prace te zakończył w dniu 3 stycznia 2014 roku, to opóźnienie powoda wyniosło 34 dni (od 1 grudnia 2013 roku do 3 stycznia 2014 roku). Z dziennika budowy wynika, iż nie zamknięte prace elektryczne, które były końcowym etapem inwestycji uniemożliwiały oddanie przedmiotu umowy. Kończącym elementem prac elektrycznych był montaż lamp, a informacja o braku tych lamp pojawiła się w dzienniku budowy już w dniu 24 grudnia 2013 roku. W dniu 30 grudnia 2013 inspektor robót sanitarnych wskazał, że nie może potwierdzić wykonania robót ze względu na brak zasilania elektrycznego urządzeń wentylacji mechanicznej. Z poprzednich zapisów dziennika budowy wynika, iż postęp prac innych wykonawców był zachowany, powodowi zapewniono front robót. Nie budziło też wątpliwości, czego powód nie kwestionował, a co potwierdził między innymi także świadek A. B., iż za dostawę lamp odpowiadał powód. Tym samym Sąd uznał, że powód ponosi odpowiedzialność za nieterminowe wykonanie prac na wydziale mechanicznym.

Licząc karę umowną zgodnie z umownymi postanowieniami stron Sąd Okręgowy uznał, iż wynosi ona 28.228,50 złotych (166.050,00 złotych x 0,5% x 34 dni) i taką też kwotę należy potrącić powodowi z przysługującego mu wynagrodzenia.

Pozostała do potrącenia wierzytelność odszkodowawcza pozwanej (...) Spółki z o.o. jest ściśle skorelowana z karą umowną, jaką inwestor nałożył na generalnego wykonawcę, przy czym jeżeli powód ma ponosić odpowiedzialność za szkodę, jaką spowodował nieterminowym oddaniem prac, to szkoda ta musi być zawiniona.

Inwestor wyliczył generalnemu wykonawcy 38 dni opóźnienia. Umowa podpisana przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. z inwestorem przewidywała, że termin zakończenia prac przypada na 90-ty dzień liczony od dnia podpisania umowy, a zatem termin ten należało liczyć od dnia 28 sierpnia 2013 roku (dzień podpisania umowy z inwestorem) do dnia 25 listopada 2013 roku. Tak określone ramy czasowe nie zajął się z ramami czasowymi prac zleconych powodowi. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że powód nie ponosi odpowiedzialności za szkodę, która powstała w okresie 11 dni prac. Do wyliczenia tych 11 dni Sąd przyjął dwa istotne wskaźniki. Zgodnie z umową powód mógł zakończyć prace w dniu 30 listopada, a pozwana (...) Spółka z o.o. związała się z inwestorem umową, która przewidywała, iż prace zostaną zakończone w dniu 25 listopada. Sąd przyjął zatem różnicę 4 dni, w ciągu których powód mógł wykonywać swoje roboty bez narażania się na zarzut powodowania szkody z tytułu nieterminowości. Kolejna różnica 7 dni wynika

z tego, że powód przystąpił do wykonywania prac dopiero w dniu 4 września 2013 roku, a pozwana (...) Spółka z o.o. związała się z inwestorem umową, która początkowy termin wykonania prac statuowała na dzień 28 sierpnia 2013 roku. Nie ma uzasadnionych podstaw do tego, by zwłokę w wykonywaniu prac w terminie od 28 sierpnia do 4 września przypisać powodowi, skoro w tym dniu nie objął on jeszcze frontu robót.

Przyjmując zatem powyższe wyliczenie Sąd Okręgowy uznał, że pozwana (...) Spółka z o.o. mogłaby obciążyć powoda odpowiedzialnością za szkodę za 27 dni nieterminowych prac. Za te 27 dni, w ciągu których powód, a jednocześnie także pozwana (...) Spółka z o.o. nie dotrzymali terminu końcowego robót, inwestor obciążyłby ich karą umową w wysokości 93.251,15 złotych (690.749,28 złotych x 0,5% x 27 dni). Kwota ta stanowi zatem górną granicę odpowiedzialności odszkodowawczej powoda. Na kwotę tę składa się kara umowna naliczona powodowi przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. w wysokości 28.228,50 złotych i kwota wierzytelności odszkodowawczej w wysokości 65.022,65 złotych. Kara umowna naliczona przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. ma bowiem charakter zaliczalny na poczet odszkodowania za szkodę, powodowaną tym samym zdarzeniem, za które pozwana (...) Spółka z o.o. nalicza karę umowną.

W konsekwencji uzasadnione roszczenie powoda Sąd I instancji pomniejszył o kwotę 93.251,15 złotych, a zatem do zasądzenia pozostała należność w kwocie 180.270,62 złotych.

W ocenie Sądu na uwzględnienie nie zasługiwał jednak zarzut potrącenia dotyczący wydziału elektrycznego.

W pierwszym rzędzie zauważył, że zarzut ten nie ma oparcia w ustnej umowie łączącej pozwaną (...) Spółkę z o.o. i powoda. Pozwana (...) Spółka z o.o. nie udźwignęła ciężaru dowodu i nie wykazała, że powód w ustnej umowie łączącej strony na realizację zadań na wydziale elektrycznym zgodził się na obciążenie go karami umownymi w razie niedotrzymania terminu realizacji prac. Żaden z zaoferowanych przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. dowodów nie pozwala stwierdzić, że w umowie na realizację zadań na wydziale elektrycznym strony uzgodniły jakiegokolwiek kary umowne.

Sąd I instancji zaznaczył też, że pozwana (...) Spółka z o.o. potrąciła z wierzytelnością powoda wierzytelność odszkodowawczą za szkodę spowodowaną nieterminowym wykonaniem prac przez powoda w kwocie 97.811,43 złotych, odpowiadającej kwocie kar umownych, jakie Politechnika B. nałożyła na pozwaną (...) Spółkę z o.o. z tytułu kary umownej za nieterminowe wykonanie prac i za nieterminowe usunięcie wad i usterek. Zdaniem Sądu powód nie ponosi jednak odpowiedzialności odszkodowawczej za zdarzenia, które były podstawą nałożenia przez inwestora na pozwaną (...) Spółkę z o.o. kar umownych. Z zapisów dziennika budowy wynika bowiem, że roboty budowlane nie były prowadzone zgodnie z harmonogramem, a w pracach innych wykonawców występowały błędy, które rzutowały na postępy i tempo innych prac. Świadek A. B. zeznał, iż roboty elektryczne nie mogły być zakończone, bowiem powód nie miał zapewnionego frontu robót, a po okazaniu temu świadkowi k. 314, stwierdził on jednoznacznie, iż powód nie mógł zakończyć swych prac, ponieważ nie została wykonana okładzina ściany działowej. Zapisy dziennika budowy dotyczącego wydziału elektrycznego w diametralny sposób różnią się od zapisów dziennika budowy dotyczącego wydziału mechanicznego. Na wydziale elektrycznym w pracach wykonawców jest znaczna ilość uchybień, tak w zakresie sztuki budowlanej, jak i terminowości. Postęp prac powoda pozostawał w ścisłej korelacji z pracami innych podwykonawców. Roboty elektryczne należą bowiem do końcowej fazy procesu budowlanego i do zachowania terminowości i tempa postępu tych prac konieczne jest zapewnienie wykonawcy frontu robót. Kierownik budowy pozwanej (...) Spółki z o.o. – przebywający na budowie i dokonujący wpisów w dzienniku budowy przyznał jednoznacznie, że powód nie mógł zrealizować swoich prac wcześniej ze względu na opóźnienia robót budowlanych.

Dlatego Sąd Okręgowy uznał, że powód nie ponosi odpowiedzialności za szkodę w ramach kary umownej nałożonej przez inwestora na generalnego wykonawcę.

Zdaniem Sądu powód nie ponosi także odpowiedzialności za szkodę spowodowaną nieterminowym usunięciem wad i usterek. Podkreślił, że końcowego odbioru robót dokonywał inwestor, a w czynności tej nie uczestniczył powód, który nigdy nie był inwestorowi zgłoszony jako oficjalny podwykonawca robót elektrycznych. Z kolei pozwana (...) Spółka z o.o. nie kontaktowała się z powodem i nie informowała go, że inwestor zakreślił termin na usunięcie zauważonych

usterek. Nie ma dowodu, który potwierdziłby tę okoliczność, a powód wyraźnie zaprzeczył, by pozwana (...) Spółka z o.o. nawiązywała z nim kontakt w tej sprawie. Powód podnosił, iż wady ujęte w protokole końcowym odbioru robót usunął do dnia 18 kwietnia 2014 roku, ale dlatego, że sam dowiedział się o potrzebie ich usunięcia. Pozwana (...) Spółka z o.o. nie przedstawiła zaś dowodów, które podważałyby te twierdzenia, a to ją obciążał dowód wykazania zawinienia powoda. Nadto wskazane w protokole wady miały bardzo różny charakter i dotyczyły różnych branż i dlatego pozwana (...) Spółka z o.o. winna wykazać kiedy i które podmioty wstępowały na obiekt i usuwały zgłoszone wady. Nieterminowe usunięcie usterek, przy tak różnym ich charakterze i rodzajach, za które odpowiedzialność ponosiły różne podmioty wcale nie musiało być spowodowane działaniami powoda. By ustalić tę okoliczność ponad wszelką wątpliwość pozwana (...) Spółka z o.o. winna wykazać kiedy poinformowała powoda o konieczności usunięcia wad, kiedy powód przystąpił do ich usuwania i kiedy faktycznie zgłosił fakt ukończenia usuwania usterek. Postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie nie ujawniło takich danych.

Ostatecznie Sąd I instancji na podstawie art. 647 k.c., art. 498 § 1 i 2 k.c. zasądził od pozwanej (...) Spółki z o.o. na rzecz powoda kwotę 390.032,45 złotych.

O odsetkach ustawowych Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., uwzględniając wyznaczony pozwanej (...) Spółce z o.o. przez powoda w piśmie z dnia 8 kwietnia 2014 roku termin do zapłaty żądanej kwoty.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 100 k.p.c. stosunkowo rozdzielił koszty procesu, uwzględniając wygraną powoda w 80% i poniesione przez niego koszty w łącznej kwocie 12.217 złotych, w tym opłatę sądową od pozwu w kwocie 5.000 złotych, a także koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 złotych ustalonej na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 461) oraz wygraną pozwanej (...) Spółki z o.o. w 20% i poniesione przez nią koszty w kwocie 7.217 złotych stanowiącej wynagrodzenie pełnomocnika ustalone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 490).

Jednocześnie na podstawie art. 130³ § 2 k.p.c. Sąd I instancji zobowiązał pozwaną (...) Spółkę z o.o. i powoda do uiszczenia nieopłaconej opłaty sądowej od rozszerzonego powództwa, stosownie do wygranej każdego z nich. Wobec tego, że opłata sądowa od rozszerzonego powództwa wynosiła 19.165 złotych Sąd obciążył pozwaną (...) Spółkę z o.o. brakującą opłatą w wysokości 15.232 złote, po uprzednim uwzględnieniu na poczet tej należności kwoty 100 złotych – którą strona pozwana uiszczyła w toku procesu na wydatki w sprawie, z kolei powoda Sąd obciążył brakującą opłatą w wysokości 3.833 złote, przy czym kwota ta została potrącona z uiszczonej przez powoda zaliczki na poczet biegłego sądowego w wysokości 4.000 złotych, dlatego też do zwrotu na rzecz powoda pozostała kwota 167 złotych, o czym Sąd orzekł na podstawie art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Powyższy wyrok w części oddalającej powództwo w stosunku do pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. oraz w części zasądzającej od tej pozwanej na rzecz powoda koszty procesu zaskarżył apelacją powód, zarzucając:

1. naruszenie art. 484 § 1 zdanie drugie k.c. i art. 498 § 1 i 2 k.c. przez błędne ich zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd I instancji odszkodowawczej odpowiedzialności powoda za opóźnienie w wykonaniu robót elektrycznych na Wydziale Mechanicznym Politechniki B., mimo braku umownych postanowień stron odnośnie do odpowiedzialności odszkodowawczej ponad kary umowne,

2. naruszenie art. 471 k.c. i art. 477 k.c. przez błędne ich zastosowanie i przyjęcie przez Sąd, że powód nie wykonał prac elektrycznych w terminie do dnia 30 listopada 2013 roku, w wyniku czego pozwana (...) Spółka z o.o. poniosła szkodę, podczas gdy, jak wynika z materiału dowodowego, brak jest winy powoda i związku przyczynowego między zachowaniem powoda a powstałą szkodą, przyczyną niewykonania zobowiązania w terminie do dnia 25 listopada 2013 roku było: przystąpienie przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. do robót budowlanych z 7-dniowym opóźnieniem, brak odpowiedniej ilości pracowników do zadań budowlanych powodował to opóźnienie i słabe tempo robót, czego efektem

było, że wszystkie trzy branże były spóźnione, a zgłoszenie gotowości robót do odbioru w dniu 24 grudnia 2013 roku zostało przez trzech inspektorów nadzoru odrzucone, gdyż roboty branży budowlanej, elektrycznej i sanitarnej nie zostały wykonane,

3. naruszenie art. 233 k.p.c. przez nierozważenie wszechstronnie zgromadzonego materiału i błędne przyjęcie przez Sąd, że z zapisów dziennika budowy wynika, iż postęp prac innych wykonawców był zachowany, podczas gdy z zeznań inspektora nadzoru S. D., kierownika budowy A. B. i zapisów w dzienniku budowy na dzień 24 grudnia 2013 roku inspektorzy nadzoru ds. budowlanych i branżowi zgodnie stwierdzili: odnośnie do robót budowlanych stwierdzono brak skrzydeł drzwiowych dźwiękoszczelnych, roboty elektryczne brak lamp, roboty sanitarne brak regulatorów do wentylatorów dachowych,

4. naruszenie art. 98 k.p.c. przez obniżenie wynagrodzenia zastępstwa adwokackiego i zasądzenie nieproporcjonalnie do wyniku procesu.

Domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia jego apelacji oraz zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów procesu za drugą instancję.

Powyższy wyrok w części uwzględniającej powództwo w stosunku do pozwanej (...) Spółki z o.o. w B. i obciążającej tą pozwaną kosztami procesu zaskarżyła apelacją pozwana (...) Spółka z o.o. w B., zarzucając:

1. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

a) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie i niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku oraz nieuzasadnienie, z jakich przyczyn Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom świadka W. S.,

b) art. 245 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez oparcie rozstrzygnięcia w sprawie na dowodzie w postaci kserokopii wydruku e-maili z dnia 22 lipca 2013 roku, 1 sierpnia 2013 roku, 23 sierpnia 2013 roku, 9 września 2013 roku i 10 września 2013 roku, które nie zostały nawet poświadczone za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika powoda, przez co nie mogą być uznane za dokument prywatny i których treść nie pozwala na tak stanowcze stwierdzenia, jakie na ich podstawie poczynił Sąd, np. że otrzymany przez powoda w dniu 10 września 2013 roku projekt umowy dotyczył Wydziału Mechanicznego Politechniki B., a prośba o wycenę robót elektrycznych świadczy o tym, że powód miał otrzymać wynagrodzenie kosztorysowe a nie ryczałtowe, jak to określono w umowie z dnia 6 września 2013 roku,

2. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób:

- niewszechstronny, z pominięciem jego istotnej części, tj. zeznań świadków W. S. oraz G. K., którzy zeznali, że powód za wykonanie prac na Wydziałach Mechanicznym i Elektrycznym Politechniki B. miał otrzymać wynagrodzenie w wysokości odpowiednio 160.000,00 złotych i 120.000,00 złotych. Uwzględnienie tych dowodów mogłoby doprowadzić do zupełnie odmiennej w stosunku do przyjętej przez Sąd oceny pozostałego materiału dowodowego, zwłaszcza wyjaśnień samego powoda, które Sąd uznał za wiarygodne i na których w dużej mierze się oparł przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia,

- sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego, poprzez uznanie, że generalny wykonawca (pозwana (...) Spółka z o.o.) zgodziłby się na wysokość wynagrodzenia należnego podwykonawcy równego wynagrodzeniu, które sam miał otrzymać od inwestora, co prowadziłoby do zdegradowania wykonawcy w całym przedsięwzięciu jedynie do roli

„pośrednika”, który bez wynagrodzenia zgodziłby się na ponoszenie odpowiedzialności za nienależyte i nieterminowe wykonanie przedmiotu umowy,

- nasuwający zastrzeżenia z punktu widzenia zasad logicznego rozumowania, gdyż w świetle tych zasad nie można zaakceptować wniosku, do którego doszedł Sąd, że wykonawca zawierając umowę z podwykonawcą zgodziłby się jedynie na pośredniczenie, bez wynagrodzenia, tym bardziej, że to na nim ciąży szereg sankcji prawnych za nienależyte wykonanie przedmiotu umowy. Natomiast powód godząc się na wynagrodzenie niższe niż wynikające z kosztorysu „nie zyskałby żadnego majątkowego przysporzenia, a zawarcie umowy na takich warunkach zakłócałoby zasadę ekwiwalentności umów” Sąd, dochodząc do takich wniosków przekroczył granice swobodnej oceny, w świetle bowiem zasad logicznego rozumowania przy zawieraniu umów przysporzenie powinno występować po obu stronach umowy,

- sprzeczny z zasadami rozumowania oraz doświadczenia życiowego poprzez uznanie, że wynagrodzenie ustalone w umowie w kwocie 166.050,00 złotych znacznie odbiega od realiów rynkowych, podczas gdy z materiału zgromadzonego w sprawie taka okoliczność nie wynika,

- dowolny, a nie swobodny oraz sprzeczny z ustaleniami faktycznymi poprzez uznanie, że powodowi za wykonanie prac elektrycznych na Wydziale Mechanicznym Politechniki B. należy się wynagrodzenie wynikające z kosztorysu tj. w kwocie 273.521,77 złotych, przy czym Sąd niekonsekwentnie przy obliczaniu wysokości potrąconych kar umownych wziął pod uwagę postanowienie uznane za nieważne i przyjął umowną wysokość wynagrodzenia tj. w kwocie 166.050,00 złotych,

b) art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wyprowadzenie wniosku, wbrew zgromadzonemu w sprawie materiałowi dowodowemu, że kosztorys na kwotę 273.521,77 złotych załączony do pozwu stanowił załącznik, a tym samym integralną część umowy o podwykonawstwo, którą strony zawarły w dniu 6 września 2013 roku, podczas gdy powód nie przedłożył na tę okoliczność żadnego dowodu, a z zebranego w sprawie materiału wnioski taki nie wynika,

3. naruszenie prawa materialnego tj.:

a) art. 58 § 3 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że umowa zawarta między stronami w dniu 6 września 2013 roku jest ważna, pomimo stwierdzenia przez Sąd nieważności postanowienia ustalającego wysokość przysługującego powodowi wynagrodzenia, niewątpliwie należącego do kategorii postanowień przedmiotowo istotnych, co powinno prowadzić do wniosku, że bez tego ustalenia zawarta umowa jest obciążona wadą powodującą jej nieważność, a już na pewno zasadny wydaje się być wniosek, że strony nie zawarłyby umowy o takiej treści.

b) art. 65 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie przy wykładni łączącej strony umowy z dnia 6 września 2013 roku Sąd dokonując tejże wykładni kierował się jedynie wolą powoda i korzyścią jaką otrzymałby on z zawarcia umowy o takiej treści. Sąd przy tym zupełnie pominął wolę pozwanego i fakt, że zawarcie umowy z tak ustalonym wynagrodzeniem nie byłoby w interesie pozwanej (...) Spółki z o.o.,

c) art. 647¹ § 4 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy z ustalonego stanu faktycznego wynika, że umowa o podwykonawstwo zawarta między powodem a (...) Spółką z o.o. została zawarta w formie ustnej, a zatem zgodnie z brzmieniem powołanego przepisu jest nieważna,

4. naruszenie przepisów postępowania tj.:

a) art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu poprzez zasądzenie na rzecz pełnomocnika powoda kosztów zastępstwa w wysokości dwukrotnego minimalnego wynagrodzenia, podczas gdy w sprawie nie wystąpiły żadne ekstraordynaryjne okoliczności, a pełnomocnik powoda nie złożył takiego wniosku,

b) art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z § 4 ust. 2 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu poprzez ich niezastosowanie i zasądzenie od pozwanej (...) Spółki z o.o. na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego od zmienionej w toku procesu wartości przedmiotu sporu, wbrew dyspozycji płynącej z tego przepisu.

Domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa w całości, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozstrzygnięcia, a także zasądzenia od powoda na jej rzecz kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe, znajdujące oparcie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, ustalenia faktyczne i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne, godząc się także z wyprowadzonymi przez Sąd I instancji wnioskami.

Przede wszystkim Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że na wykonanie przez powoda robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. pozwana (...) Spółka z o.o. i powód zawarli pisemną umowę o treści jak dokument datowany na 6 września 2013 roku, za wyjątkiem wpisanej w nim kwoty wynagrodzenia za te prace.

Wobec tego, że na datowanej na 6 września 2013 roku umowie pomiędzy pozwaną (...) Spółką z o.o. a powodem na wykonanie przez powoda robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. widnieje podpis prezesa zarządu pozwanej (...) Spółki z o.o. P. C., a jednocześnie umowę tę, poza wpisaną w niej kwotą wynagrodzenia, podpisał powód, to pozwana (...) Spółka z o.o. i powód zawarli pisemną umowę o treści jak dokument datowany na 6 września 2013 roku, za wyjątkiem wpisanej w nim kwoty wynagrodzenia. Brak opatrzenia pełnym nazwiskiem powoda dokumentu datowanego na 6 września 2013 roku, wbrew zapatrywaniu powoda, nie sprzeciwia się ustaleniu, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód zawarli pisemną umowę o treści jak ten dokument, za wyjątkiem wpisanej w nim kwoty wynagrodzenia, skoro sam powód przyznał, że podpisał tę umowę, poza wpisaną w niej kwotą wynagrodzenia i jego wolą było zawarcie umowy o treści jak dokument datowany na 6 września 2013 roku, za wyjątkiem wpisanej w nim kwoty wynagrodzenia.

Jednocześnie Sąd I instancji trafnie ustalił, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód przed podpisaniem powyższego dokumentu uzgodnili, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. powód otrzyma wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych.

Sąd Okręgowy oceniając pod tym kątem zebrane w sprawie dowody nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c.

Zeznania świadków G. K. i K. K. nie mogły stanowić podstawy ustalenia uzgodnionej przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. i powoda wysokości wynagrodzenia powoda za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B., skoro dowód z zeznań tych świadków został dopuszczony na okoliczność ustalenia wysokości umówionego przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. i powoda wynagrodzenia powoda za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. i czy było to wynagrodzenie ryczałtowe, czy powód zobowiązał się do zakończenia prac na Wydziale Elektrycznym Politechniki B. do dnia 30 grudnia 2013 roku, a także czy strony ustaliły kary umowne za niewykonanie w terminie prac na tym wydziale. Nadto wiarygodność ich zeznań podważają okoliczności wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Także zeznania świadka W. S., który jest kierownikiem działu eksploatacyjno-budowlanego Politechniki B., nie mogły stanowić podstawy ustalenia, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód uzgodnili, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. powód otrzyma wynagrodzenie we wpisanej przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. w datowanej na 6 września 2013 roku umowie kwocie 166.050,00 złotych brutto. Zeznaniom

świadka W. S., że na spotkaniu z nim powód oświadczył, iż za roboty wykonane na obu Wydziałach Mechanicznym i Elektrycznym Politechniki B. powodowi wystarczy kwota 120.000,00 złotych i kwota 150.000,00 złotych nie sposób odmówić wiarygodności. Jednakże uwzględnić należy fakt, że jego spotkanie z powodem miało miejsce po wykonaniu przez powoda wszystkich robót, za które nie otrzymał on żadnego wynagrodzenia. Dlatego okoliczność, że powód na spotkaniu z pracownikiem Politechniki B. wskazał powyższą kwotę nie oznacza, że na taką kwotę wynagrodzenia powód umówił się z pozwaną (...) Spółką z o.o.

Z kolei świadek Z. M., ale także będący kierownikiem budowy z ramienia pozwanej (...) Spółki z o.o. świadek A. B. zeznali, że powód sporządził kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B., który – jak wynika z zeznań świadka A. B. - został przedstawiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. w ogłoszonym przez pozwaną Politechnikę B. przetargu, zaś przedłożony przez powoda kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. opiewa na kwotę 273.521,77 złotych, z czego 138.676.65 złotych to same koszty materiałowe. Sporządzenie przez powoda kosztorysu ofertowego na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. za wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych, z czego 138.676.65 złotych to same koszty materiałowe, przemawia za tym, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód umówili się na wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych za wykonanie przez powoda robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B..

Skoro fakt sporządzenia przez powoda kosztorysu ofertowego na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. został potwierdzony zeznaniami świadków Z. M. i A. B., to nie mógł odnieść skutku podniesiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzut, w ramach którego kwestionowała ona poczynienie przez Sąd I instancji tego ustalenia na podstawie wydruków e-maili poświadczonych za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika powoda w sposób nie do końca zgodny z art. 4 ust. 1b ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. z 2015 roku, poz. 615). Bezsprzecznie jednak wydruki te, jako inne dowody w rozumieniu przepisów k.p.c., uwiarygodniają powyższe zeznania.

Nie bez znaczenia dla uznania, że powód nie umówił się z pozwaną (...) Spółką z o.o. na wynagrodzenie w kwocie 166.050,00 złotych brutto za wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. jest to, iż na umowie datowanej na 6 września 2013 roku powód złożył oświadczenie, że nie podpisywał tej umowy z wpisanym w niej wynagrodzeniem w kwocie 166.050,00 złotych brutto, co nie było kwestionowane przez pozwanych, a na co wskazał także świadek W. S., ale także przesłuchanie samego powoda, z którego wynika, że we wrześniu lub październiku 2013 roku otrzymał e-mail z umową na wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. bez wskazanej kwoty wynagrodzenia, którą parafował, nie wpisując kwoty wynagrodzenia i odesłał pozwanej (...) spółce z o.o. Przesłuchanie powoda łącznie z pozostałymi dowodami układa się w logiczną całość i dlatego – jak trafnie uznał Sąd I instancji – nie sposób odmówić mu wiarygodności.

Wobec tego, że powód wskazał na fakt otrzymania e-maila z umową na wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. bez wskazanej kwoty wynagrodzenia, to niezasadny był podniesiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzut, iż Sąd I instancji ustalił ten fakt na podstawie wydruku e-maila poświadczonego za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika powoda w sposób nie do końca zgodny z art. 4 ust. 1b ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. z 2015 roku, poz. 615).

Niezrozumiałą jest przy tym zarzut pozwanej (...) Spółki z o.o., że powód otrzymał e-mail z umową na wykonanie robót elektrycznych nie w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B., ale w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B., skoro sama pozwana (...) Spółka z o.o. twierdziła, że jedynie w formie ustnej zawarła z powodem umowę na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B..

Nie sposób też nie zgodzić się z Sądem I instancji, że wpisane w umowie datowanej na 6 września 2013 roku wynagrodzenie w kwocie 166.050,00 złotych brutto znacznie odbiega od stawek rynkowych, skoro w ogłoszonym przez pozwaną Politechnikę B. przetargu oferta pozwanej (...) Spółki z o.o. wykonania robót elektrycznych w budynku

Wydziału Mechanicznego Politechniki B. za wynagrodzeniem w kwocie 273.521,77 złotych została wybrana jako najkorzystniejsza.

Za tym, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód umówili się, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. powód otrzyma wynagrodzenie w wynikającej z przedłożonego przez powoda kosztorysu ofertowego kwocie 273.521,77 złotych przemawia także treść datowanej na 6 września 2013 roku umowy pomiędzy stronami. W § 3 ust. 1 tej umowy wskazano bowiem, że „wykonawca otrzyma wynagrodzenie ryczałtowe wynikające z oferty w wysokości”, zaś w § 13 ust. 1 tej umowy wskazano, że „integralną część umowy stanowią: Załącznik nr 1 – Kosztorys ofertowy”. Nie ma przy tym podstaw do stwierdzenia – jak podnosiła pozwana (...) Spółka z o.o. - że przedłożony przez powoda kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. opiewający na kwotę 273.521,77 złotych nie stanowił załącznika do datowanej na 6 września 2013 roku umowy pomiędzy tą pozwaną a powodem na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B.. Przedłożony przez powoda kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. opiewający na kwotę 273.521,77 złotych jest jedynym kosztorysem ofertowym dotyczącym wykonania tych robót, pozwana (...) Spółka z o.o. nie przedstawiła żadnego innego kosztorysu ofertowego na wykonanie tych prac.

Wbrew stanowisku pozwanej (...) Spółki z o.o., nie można też uznać, że skoro za roboty elektryczne w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. sama pozwana (...) Spółka z o.o. miała otrzymać od inwestora wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych, to nie mogła ona umówić się z powodem, że za wykonanie tych robót otrzyma on wynagrodzenie w tożsamej kwocie.

Przedłożenie przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. w postępowaniu przetargowym sporządzonego przez powoda kosztorysu ofertowego na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. bez własnych narzutów – co – jak wskazano powyżej – potwierdził świadek A. B. – mogło wynikać z faktu, że powód sporządził ten kosztorys w dniu 1 sierpnia 2013 roku, a już w dniu 2 sierpnia 2013 roku upływał termin na składanie ofert na wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B.. Pozwana mogła zatem nie zdążyć dodać do kosztorysu własnego narzutu. Nie sposób przy tym przychylić się do stanowiska pozwanej (...) Spółki z o.o., w szczególności w świetle zeznań świadka A. B., że skoro termin składania ofert na wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. upływał w dniu 2 sierpnia 2013 roku, to nie mogła ona do dnia 1 sierpnia 2013 roku czekać na propozycję powoda co do wysokości należnego mu wynagrodzenia za wykonanie tych robót. Nie było przy tym przeszkód, by w przedłożonej ofercie pozwana (...) Spółka z o.o. wskazała np. na 8% zysku, zamiast podanego przez powoda 5% zysku.

(...) Spółka z o.o. będąc generalnym wykonawcą także innych, poza elektrycznymi, robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. mogła osiągnąć zysk z innych robót, a w konsekwencji zgodzić się na brak zysku z robót elektrycznych, by wygrać przetarg na wykonanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B.. Nie sposób zatem uznać, że pozwana (...) Spółka z o.o. zawierając z powodem umowę na wykonanie przez niego robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. za wynagrodzeniem w kwocie 273.521,77 złotych była jedynie „pośrednikiem” i bez wynagrodzenia ponosiła odpowiedzialność za nienależyte i nieterminowe wykonanie tych robót.

Tym samym musiał upaść podniesiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 65 § 2 k.c.

Niezasadny był też zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 58 § 3 k.c. Sąd I instancji, wbrew stanowisku pozwanej (...) Spółki z o.o., nie uznał bowiem, iż nieważne jest postanowienie datowanej na 6 września 2013 roku umowy pomiędzy pozwaną (...) Spółką z o.o. a powodem co do wysokości wynagrodzenia powoda.

Skoro pozwana (...) Spółka z o.o. i powód umówili się, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. powód otrzyma wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych, to późniejsze wpisanie przez tą pozwaną w datowanej na 6 września 2013 roku umowie stron, bez wiedzy i zgody powoda, że za wykonanie

tych robót otrzyma on wynagrodzenie w kwocie 166.050,00 złotych brutto, było bezskuteczne, nie wywarło skutków prawnych jako niezgodne z wolą obu stron umowy.

Przy przyjęciu, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód zawarli pisemną umowę o treści jak dokument datowany na 6 września 2013 roku, za wyjątkiem wpisanej w nim kwoty wynagrodzenia powoda, które zostało uzgodnione przez strony na kwotę 273.521,77 złotych, niezasadne były zarzuty powoda, w ramach których kwestionował on możliwość nałożenia na niego obowiązku zapłacenia na rzecz pozwanej (...) Spółki z o.o. odszkodowania przewyższającego wysokość kar umownych. W datowanej na 6 września 2013 roku umowie pomiędzy pozwaną (...) Spółką z o.o. a powodem wskazano nie tylko, że wykonawca zapłaci zamawiającemu kary umowne za nieterminowe oddanie przedmiotu umowy, za nieterminowe usunięcie wad stwierdzonych w okresie gwarancji, za niewykonanie umowy, lub jej rozwiązanie przez wykonawcę, ale także, że zamawiający może dochodzić od wykonawcy odszkodowania uzupełniającego przewyższającego wysokość kar umownych.

Nie ma przy tym podstaw do uznania, że Sąd I instancji naruszył art. 233 § 1 k.p.c. (o który zapewne chodziło powodowi, skoro nie powoływał się on na odmowę przedstawienia przez stronę pozwaną dowodu lub przeszkody stawiane przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu) oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy pod kątem odpowiedzialności powoda za nieterminowe oddanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B..

Zgodnie z datowaną na 6 września 2013 roku umową powód miał wykonać roboty elektryczne w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. do dnia 30 listopada 2013 roku, tymczasem – jak wskazano w dzienniku budowy dotyczącym tego wydziału – w dniu 2 grudnia 2013 roku inspektor nadzoru robót budowlanych J. G. stwierdził brak osprzętu elektrycznego, lamp oświetleniowych i wyposażenia tablic elektrycznych, w dniu 24 grudnia 2013 roku J. G. stwierdził, że nie podłączono zasilania elektrycznego do urządzeń wentylacji mechanicznej i instalacji oświetlenia, nie zamontowano lamp ewakuacyjnych, także w dniu 24 grudnia 2013 roku inspektor nadzoru robót elektrycznych S. D. nie potwierdził wykonania robót elektrycznych, w dniu 30 grudnia 2013 roku inspektor robót sanitarnych E. D. nie potwierdziła wykonania robót ze względu na brak zasilania elektrycznego urządzeń wentylacji mechanicznej i brak możliwości sprawdzenia ich działania, dopiero w dniu 3 stycznia 2014 roku S. D. potwierdził gotowość robót elektrycznych do odbioru. W świetle zapisów dziennika budowy dotyczącego budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. trzeba uznać, że to głównie powód był odpowiedzialny za nieterminowe oddanie robót w tym budynku. Oceny tej nie zmieniają zeznania świadka A. B., że nikt nie zgłaszał zastrzeżeń do prac powoda w budynkach zarówno wydziału mechanicznego, jak i wydziału elektrycznego i że powód nie mógł zrealizować swoich robót wcześniej ze względu na opóźnienia robót budowlanych. Z dziennika budowy dotyczącego Wydziału Mechanicznego Politechniki B. wynika bowiem, że w dniu 2 grudnia 2012 roku J. G., poza wskazanymi wyżej brakami w robotach elektrycznych, stwierdził jedynie brak skrzydeł drzwiowych, także w dniu 24 grudnia 2012 roku J. G., poza brakami w robotach elektrycznych, stwierdził jedynie, iż nie dostarczono i nie zamontowano drzwi, zaś świadek A. B. podał, że brak skrzydeł drzwiowych nie przeszkadzał w robotach elektrycznych. Także zeznania świadka S. D., że wszystkie branże były spóźnione i że nie można było zrobić oświetlenia przy braku sufitu, nie stanowią podstawy do ustalenia, iż to nie powód był głównie odpowiedzialny za nieterminowe oddanie robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B..

Wobec tego, że powód nie wykazał, iż opóźnienie w wykonaniu robót elektrycznych w budynku wydziału mechanicznego jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi on odpowiedzialności, zaś na skutek zwłoki powoda pozwana (...) Spółka z o.o. doznała szkody, bowiem z przysługującego jej wynagrodzenia za roboty w budynku wydziału mechanicznego pozwana Politechnika B. potraciła kary umowne za nieterminowe oddanie tych robót w kwocie 131.242,36 złotych, to powód jest zobowiązany do zapłaty na rzecz pozwanej (...) Spółki z o.o. nie tylko kary umownej za nieterminowe oddanie robót elektrycznych w budynku wydziału mechanicznego, ale także odszkodowania przewyższającego wysokość tej kary umownej.

Sąd I instancji prawidłowo przy tym przyjął, że powód winien zapłacić pozwanej (...) Spółce z o.o. karę umową za nieterminowe oddanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. za 34 dni opóźnienia, a przy wyliczeniu wysokości tej kary umownej należy uwzględnić wynagrodzenie powoda w kwocie 166.050,00

złotych. Sąd Okręgowy nie mógł wyliczyć kary umownej przysługującej pozwanej (...) Spółce z o.o. od powoda za nieterminowe oddanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. uwzględniając umówione przez strony wynagrodzenie powoda za wykonanie tych robót w kwocie 273.521,77 złotych, skoro sama pozwana (...) Spółka z o.o. wyliczyła przysługującą jej od powoda karę umowną za nieterminowe oddanie tych robót uwzględniając wynagrodzenie powoda w kwocie 166.050,00 złotych. Jej oświadczenie o potrąceniu dotyczy zatem tak liczonej kary.

Wyliczenie przez Sąd I instancji kary umownej przysługującej pozwanej (...) Spółce z o.o. od powoda za nieterminowe oddanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. z uwzględnieniem wynagrodzenia powoda za wykonanie tych robót w kwocie 166.050,00 złotych ostatecznie i tak nie miało jednak znaczenia, skoro kara umowna była zaliczalna na poczet odszkodowania przysługującego pozwanej (...) Spółce z o.o. od powoda w prawidłowo wyliczonej przez Sąd Okręgowy kwocie 93.251,55 złotych, a odszkodowanie to przewyższało także karę umową za nieterminowe oddanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. z uwzględnieniem wynagrodzenia powoda za wykonanie tych robót w kwocie 273.521,77 złotych.

W konsekwencji trzeba uznać, że Sąd Okręgowy słusznie uwzględnił w części podniesiony przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzut potrącenia i przysługujące powodowi za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B. wynagrodzenie w kwocie 273.521,77 złotych pomniejszył o przysługującą pozwanej (...) Spółce z o.o. od powoda karę umową za nieterminowe oddanie tych robót w kwocie 28.228,50 złotych, a także o przysługujące tej pozwanej od powoda przewyższające wysokość tej kary umownej odszkodowanie uzupełniające w kwocie 65.022,65 złotych.

Odnosząc się do żądania powoda o zapłatę wynagrodzenia za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. w pierwszym rzędzie trzeba wskazać, że niezachowanie formy pisemnej umowy pomiędzy pozwaną (...) Spółką z o.o. a powodem na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. nie wyłącza odpowiedzialności tej pozwanej za zapłatę powodowi wynagrodzenia za te roboty.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przewidziana w art. 647¹ § 4 k.c. nieważność zawartych bez zachowania formy pisemnej umów o podwykonawstwo pomiędzy wykonawcą generalnym a poszczególnymi podwykonawcami oraz pomiędzy podwykonawcami a dalszymi podwykonawcami oznacza jedynie wyłączenie solidarnej odpowiedzialności inwestora oraz podmiotu zawierającego umowę z podwykonawcą za wypłatę wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane przez podwykonawcę. Niezachowanie pisemnej formy nie prowadzi do nieważności umowy o podwykonawstwo. Według art. 648 § 1 k.c. umowa o roboty budowlane powinna być stwierdzona pismem. Niezachowanie zastrzeżonej formy pisemnej bez rygoru nieważności – jak wynika z art. 74 § 1 i 2 k.c. – skutkuje jedynie to, że nie jest w sporze dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności, chyba że obie strony wyrażoną na to zgodę, jeżeli żąda tego konsument w sporze z przedsiębiorcą albo jeżeli fakt dokonania czynności prawnej będzie uprawdopodobniony za pomocą pisma, przy czym – jak stanowi art. 74 § 3 k.c. – przepisów o formie pisemnej przewidzianej dla celów dowodowych nie stosuje się do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami, zaś powód i pozwana (...) Spółka z o.o. są przedsiębiorcami, a do tego wyrazili zgodę na dowód z zeznań świadków i z przesłuchania stron, wnioskując o dopuszczenie tych dowodów (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 2 czerwca 2014 roku, I ACa 367/14, LEX nr 1544814).

Jednocześnie nie można zgodzić się z pozwaną (...) Spółką z o.o., że Sąd I instancji naruszył art. 233 § 1 k.p.c. uznając, iż zebrane w sprawie dowody dają podstawę do ustalenia, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód umówili się, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. powód otrzyma wynagrodzenie w kwocie 209.761,83 złotych.

Z zeznań świadka Z. M., ale również z zeznań będącego kierownikiem budowy z ramienia pozwanej (...) Spółki z o.o. świadka A. B. wynika, że powód sporządził kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B., który – jak wskazał świadek A. B. - został przedstawiony przez pozwaną

(...) Spółkę z o.o. w przetargu ogłoszonym przez pozwaną Politechnikę B. (nieznaczna różnica pomiędzy wskazaną w kosztorysie ofertowym powoda kwotą 209.761,83 złotych, a pomiędzy podaną w kosztorysie ofertowym przedłożonym w przetargu przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. kwotą 209.753,86 złotych – jak słusznie wskazał Sąd I instancji - wynikała z różnic w programach kosztorysowych i z różnych sposobów zaokrąglania groszowych końcówek). Skoro powód sporządził kosztorys ofertowy na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. z wynagrodzeniem w kwocie 209.761,83 złotych, z czego 151.121,00 złotych to same koszty materiałowe, to nie sposób przychylić się do stanowiska pozwanej (...) Spółką z o.o., że powód zgodził się, iż za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. otrzyma wynagrodzenie w kwocie 120.000,00 złotych brutto, ale należy przyjąć za Sądem I instancji, że strony umówiły się na wynagrodzenie za te roboty w kwocie 209.761,83 złotych.

Wobec tego, że na fakt sporządzenia przez powoda kosztorysu ofertowego na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. wskazali świadkowie Z. M. i A. B., to chybiony był zarzut pozwanej (...) Spółki z o.o. zarzut, iż Sąd I instancji ustalił ten fakt na podstawie wydruków e-maili poświadczonych za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika powoda w sposób nie do końca zgodny z art. 4 ust. 1b ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. z 2015 roku, poz. 615).

Ustaleń Sądu Okręgowego co do wysokości umówionego przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. i powoda wynagrodzenia za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B., podobnie jak i ustaleń co do wysokości umówionego przez nich wynagrodzenia za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B., nie podważają zeznania świadka W. S. – jak wskazano powyżej.

Tych ustaleń Sądu I instancji nie podważają także zeznania świadka G. K. i świadka K. K., jako że – jak trafnie wskazał Sąd I instancji – były one niespójne i poza przesłuchaniem prezesa zarządu pozwanej (...) Spółki z o.o. P. C., który nie potrafił wyjaśnić w jaki sposób wyliczył wynagrodzenie powoda za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. w kwocie 120.000,00 złotych, nie znalazły potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym. Uznaniu, że powód zgodził się na wynagrodzenie w kwocie 120.000,00 złotych za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B., w sytuacji gdy same koszty materiałowe powoda wynosiły 151.121,00 złotych, sprzeciwiają się zresztą zasady doświadczenia życiowego.

Ustaleniu, że pozwana (...) Spółka z o.o. i powód umówili się na wynagrodzenie w kwocie 209.761,83 złotych za wykonanie przez powoda robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. nie sprzeciwiało się zaś to, że za roboty te sama pozwana (...) Spółka z o.o. miała otrzymać od inwestora wynagrodzenie w kwocie 209.753,86 złotych. Pozwana (...) Spółka z o.o. będąc generalnym wykonawcą także innych, poza elektrycznymi, robót w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B., podobnie jak w przypadku robót w budynku Wydziału Mechanicznego Politechniki B., mogła przecież osiągnąć zysk z innych robót. Pozwana (...) Spółka z o.o. mogła zatem zgodzić się na brak zysku z robót elektrycznych, by wygrać przetarg na wykonanie robót w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B.. Nie ma podstaw do stwierdzenia, że pozwana (...) Spółka z o.o. zawierając z powodem umowę na wykonanie przez niego robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. za wynagrodzeniem w kwocie 209.761,83 złotych była jedynie „pośrednikiem” i bez wynagrodzenia ponosiła odpowiedzialność za nienależyte i nieterminowe wykonanie tych robót. Nie było przy tym przeszkód, by w przedłożonym w przetargu kosztorysie ofertowym na wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. pozwana (...) Spółka z o.o. wskazała np. na 8% zysk, zamiast podanego przez powoda w sporządzonym przez niego kosztorysie ofertowym na te roboty 5% zysku.

Sąd Okręgowy słusznie nie uwzględnił też podniesionego przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzutu potrącenia z wierzytelnością powoda z tytułu wynagrodzenia za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. wierzytelności pozwanej (...) Spółki z o.o. z tytułu odszkodowania za szkodę doznaną przez nią na skutek zawinionego przez powoda nieterminowego oddania tych robót.

Z zebranych w sprawie dowodów, w szczególności dziennika budowy dotyczącego Wydziału Elektrycznego Politechniki B., ale także zeznań świadka A. B. – jak trafnie uznał Sąd I instancji – wynika bowiem, że w budynku

Wydziału Elektrycznego Politechniki B. prace innych podwykonawców, w tym roboty budowlane nie były wykonywane terminowo i były obarczone wadami, co rzutowało na wykonywanie przez powoda robót elektrycznych, powód nie mając zapewnionego frontu robót nie mógł zakończyć swoich prac. Ciężar dowodu, że szkoda powstała na skutek nienależytego wykonania zobowiązania przez powoda obciążał pozwaną (art. 6 k.c.), która jednak dowodów takich nie przedstawiła.

Wobec braku podstaw do uznania, że to powód był głównie odpowiedzialny za nieterminowe oddanie robót w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. nie można mu przypisać odpowiedzialności za szkodę pozwanej (...) Spółki z o.o. doznanej przez nią w związku z potrąceniem przez pozwaną Politechniką B. z przysługującego pozwanej (...) Spółki z o.o. wynagrodzenia za roboty w budynku wydziału elektrycznego kary umownej za nieterminowe oddanie tych robót w kwocie 90.180,75 złotych. Nie ma też wystarczających dowodów by przypisać mu częściową odpowiedzialność za szkodę pozwanej z tego tytułu – tu również nie miała miejsca inicjatywa dowodowa pozwanej.

Nie sposób też uznać, że powód ponosi odpowiedzialność za szkodę pozwanej (...) Spółki z o.o. doznanej przez nią w związku z potrąceniem przez pozwaną Politechniką B. z przysługującego pozwanej (...) Spółki z o.o. wynagrodzenia za roboty w budynku wydziału elektrycznego kary umownej za nieterminowe usunięcie wad stwierdzonych w okresie gwarancji w kwocie 7.630,68 złotych. Przypisanie powodowi tej odpowiedzialności uwarunkowane było wykazaniem przez pozwaną (...) Spółkę z o.o., że wzywała ona powoda do usunięcia wad wykonanych przez niego robót. Przy braku wezwania powoda do usunięcia wad wykonanych przez niego robót nie można stwierdzić, że dopuścił się on zwłoki w usunięciu wad tych robót. Pozwana (...) Spółka z o.o. nie przedłożyła zaś dowodu, który potwierdziłby, że wzywała ona powoda do usunięcia wad wykonanych przez niego robót w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B..

Kończąc tę część rozważań trzeba wskazać, że nie było podstaw do uwzględnienia podniesionego przez pozwaną (...) Spółkę z o.o. zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji art. 328 § 2 k.p.c. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku, jakkolwiek Sąd Okręgowy nie odniósł się do zeznań świadka W. S., w zakresie, w jakim wskazał on, że powód na spotkaniu z nim podał satysfakcjonujące go kwoty wynagrodzenia za wykonanie robót w budynkach Wydziału Mechanicznego i Wydziału Elektrycznego Politechniki B., umożliwia dokonanie oceny toku rozumowania Sądu I instancji, który doprowadził do wydania orzeczenia. Jednocześnie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji, wbrew przekonaniu pozwanej (...) Spółki z o.o., wyjaśnił, że podstawę zasądzenia od pozwanej (...) Spółki z o.o. na rzecz powoda wynagrodzenia w łącznej kwocie 390.032,45 złotych, w tym w kwocie 209.761,63 złotych za wykonanie robót elektrycznych w budynku Wydziału Elektrycznego Politechniki B. stanowił art. 647 k.c.

Sąd Apelacyjny nie znalazł również podstaw do zmiany rozstrzygnięcia Sądu I instancji w przedmiocie kosztów procesu.

Uszło uwagi Sądu Okręgowego – jak trafnie podniosła pozwana (...) Spółka z o.o.– że zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 461), jak i zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 490), przy zmianie w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość zmienioną, poczynając od następnej instancji. Tym niemniej według § 2 ust. 2 powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (także według § 2 ust. 2 powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu) za czynności adwokata (radcy prawnego) z tytułu zastępstwa prawnego sąd może zasądzić opłatę wyższą niż minimalna, aczkolwiek nie wyższą niż sześciokrotna stawka minimalna lub wartość przedmiotu sprawy, przy czym za przyznaniem za czynności adwokata (radcy prawnemu) z tytułu zastępstwa prawnego opłaty w stawce wyższej niż minimalna musi przemawiać niezbędny nakład pracy pełnomocnika, charakter sprawy oraz jego wkład w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia, co wynika z art. 109 § 2 k.p.c. i

§ 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (także § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu). Rodzaj sprawy (obejmującej w istocie cztery roszczenia: dwa wynagrodzenia z odrębnych umów oraz dwa odszkodowania przedstawione do potrącenia) i nakład pracy pełnomocnika powoda w jej rozwikłanie i przyczynienie się do wyjaśnienia uzasadniały przyznanie powodowi wynagrodzenia reprezentującego go adwokata w wysokości podwójnej stawki minimalnej przewidzianej w § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Pozew w niniejszej sprawie został złożony w kwietniu 2014 roku, a pełnomocnik powoda reprezentował go niemal od początku postępowania. Pełnomocnik powoda musiał przeanalizować liczne dokumenty, złożył w sprawie szereg pism procesowych, czym przyczynił się do wyjaśnienia i zakończenia sprawy w nie mniejszym stopniu niż pełnomocnik pozwanej (...) Spółki z o.o., której także przyznano wynagrodzenie reprezentującego ją radcy prawnego w wysokości podwójnej stawki minimalnej przewidzianej w § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Przyznanie wynagrodzenia w wysokości podwójnej stawki minimalnej wynikającej z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu nie było przy tym uwarunkowane zgłoszeniem wniosku o przyznanie wynagrodzenia reprezentującego go adwokata w takiej stawce, ale – jak stanowi art. 109 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. – zgłoszeniem wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych, a taki wniosek powód zgłosił już w pozwie.

Nie można też zgodzić się z powodem, że koszty procesu zasądzone przez Sąd Okręgowy od pozwanej (...) Spółki z o.o. na rzecz powoda nie przystają do wyniku procesu.

Skoro powód poniósł opłatę sądową od pozwu w kwocie 5.000 złotych i wynagrodzenie reprezentującego go adwokata wraz z opłatą od pełnomocnictwa w łącznej kwocie 7.217 złotych, a wygrał proces w 80%, zaś pozwana (...) Spółka z o.o. poniosła wynagrodzenie reprezentującego ją radcy prawnego wraz z opłatą od pełnomocnictwa w łącznej kwocie 7.217 złotych, a utrzymała się z obroną w 20%, to pozwana (...) Spółka z o.o. winna zwrócić powodowi koszty procesu w kwocie 8.330,20 złotych $((5.000 \text{ złotych} + 7.217 \text{ złotych}) \times 80\% - 7.217 \text{ złotych} \times 20\%)$.

Z uiszczonej przez powoda zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego w kwocie 4.000 złotych Sąd I instancji potrącił obciążającą powoda opłatę sądową od rozszerzonego powództwa w kwocie 3.833 złote i nakazał zwrócić ze Skarbu Państwa na rzecz powoda kwotę 167 złotych.

Dlatego obie apelacje podlegały oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono mając na uwadze wynik tego postępowania oraz treść art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 100 zdanie drugie k.p.c. w zw. z art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 109 k.p.c.

Wobec tego, że powód domagał się zmiany zaskarżonego wyroku w zakresie kwoty 52.285,95 złotych, zaś pozwana (...) Spółka z o.o. żądała zmiany zaskarżonego wyroku w zakresie kwoty 390.032,44 złotych, to w drugiej instancji powód przegrał proces w drugiej instancji w około 12% $(52.285,95 \text{ złotych} / (52.285,95 \text{ złotych} + 390.032,44 \text{ złotych}))$, zaś pozwana (...) Spółka z o.o. przegrała proces w około 88%.

Skoro zaś w postępowaniu apelacyjnym powód poniósł opłatę sądową od apelacji w kwocie 2.615 złotych i wynagrodzenie reprezentującego go adwokata w kwocie 5.400 złotych, ustalonej na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, natomiast pozwana (...) Spółka z o.o. poniosła wynagrodzenie reprezentującego ją radcy prawnego w kwocie 5.400 złotych, ustalonej na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, to tytułem zwrotu części kosztów procesu za drugą instancję pozwana (...) Spółka z o.o. winna zwrócić powodowi kwotę 7.053,20 złotych (8.015 złotych x 88%), a powód winien zwrócić pozwanej (...) Spółce z o.o. kwotę 648 złotych (5.400 złotych x 12%), a zatem ostatecznie pozwana (...) Spółka z o.o. winna zwrócić powodowi kwotę 6.405,20 złotych (7.053,20 złotych – 648 złotych).